

СЕГЕДА Жанна Петрівна,
*вчитель вищої категорії
зарубіжної літератури,
відмінник освіти України
Київська гімназія східних мов № 1
(м. Київ, Україна)*

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ
ОРІЄНТАЛІСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО ТА
ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Україна активно встановлює тісні економічні та культурні звязки з країнами Сходу, долає окремі релігійні, мовні та політичні стереотипи. Зокрема, штучно створенні уявлення про неприязнь нашого народу до іновірців та їхньої культури. Варто зазначити, що східна література відіграла неабияку роль у творчості українських письменників. Зокрема цікаво дослідити поетичну творчість видатного українського сходознавця Агатангела Кримського та великої поетеси Лесі Українки.

У їх біографії є чимало спільного. Вони були однолітками (народилися в 1871 році на Волині), були справжніми патріотами, все їхнє життя було щирим служінням українському народові. Творчі шляхи Агатангела Кримського та Лесі Українки неодноразово перетиналися. Вони починали друкуватися в одному і тому ж львівському журналі "Зоря", першим критиком їх поетичної творчості був Іван Франко. Вони цікавилися Сходом і саме цей інтерес пов'язував їх у співпраці.

Якщо дослідити джерела східних мотивів та шляхи їх проникнення у творчість Агатангела Кримського та Лесі Українки, то можна зауважити, що вони суттєво відрізнялися. Для поетеси основними джерелами східних мотивів були власні спостереження під час перебування в Криму, на Кавказі, в Єгипті; перекладена література з творів східних авторів та фольклору; підрядники, яким вона надавала поетичної форми; публіцистичні твори про Схід; західноєвропейська література, створена під впливом Сходу; спілкування з українськими сходознавцями, зокрема з А.Ю.Кримським.

Для А. Кримського основними джерелами були східна література, яку він читав в оригіналі; враження від службових наукових відряджень на Схід, історичні, етнографічні, наукові праці східних науковців, давні рукописи [1, с. 263]. Саме знання східних мов та глибоке занурення в мовне і культурне середовище Сходу наклали відбиток на поетичну та прозову творчість Агатангела Кримського. Ерудованість і науковий світогляд видатного сходознавця мали вплив і на творчість Лесі Українки, яка потребувала кваліфікованої поради і науково перевірених перекладів, які робив А. Кримський, що були для поетеси важливим чинником у створенні поем і віршів східної тематики. Агатангел Кримський, який знав близько 60 мов, був радником Лесі Українки у її творчих пошуках, які стосувалися народів Сходу та Півночі.

Якщо у Агатангела Кримського тема Сходу була домінуючим напрямом у творчості, то для Лесі Українки - лише одним з провідних. Вона уклала "Підручник з історії стародавнього Сходу", писала цикли віршів "Кримські спогади", "Весна в Єгипті", драматичні твори орієнталістичного спрямування. Це дає можливість виділити тему Сходу в творчості поетеси в окреме русло її уподобань [3, с. 116]. І ця цікавість до Сходу зростала. Такий висновок можна зробити, проаналізувавши творчість останнього періоду життя Лесі Українки. Є відомості про останню незакінчену поему "Екбаль-ганем" про життя єгипетської жінки, яку задумала поетеса. Розробляючи орієнталістичні темп, Леся Українка завжди надавала їм активного сучасного звучання. Ряд філософсько-етичних проблем, почерпнутих зі Сходу, вона розвивала на рідному ґрунті. Сюжети її творів - не копіювання життя далеких епох. Поетеса висвітлювала психологію людини з далекого минулого, яка зазнала змін, її думки, почуття, що підкреслювали вічні пошуки істини. Проте з історичного погляду при передачі духу епохи Леся Українка максимально відтворює реалії минулого Сходу настільки, наскільки це відповідає її уяві про нього. Звертають на себе увагу особливості східних мотивів у творчості Агатангела Кримського і Лесі Українки. Поетеса запозичувала образи, сюжети східної літератури, надаючи їм цілком інший зміст, створювала поетичні і драматичні твори глибоко національні.

А. Кримський глибоко розумів східну символіку і викритував її у своїх поезіях. Ліричний герой творів Кримського повністю поринає у східний світ. У Кримського є мотив, якого немає у Лесі Українки - мотив закоханості у чужинську землю.

Леся Українка і Агатангел Кримський внесли важливий доробок у переклади віршів східних авторів та епічних поем Сходу українською мовою. Але у їх перекладацькій діяльності також була суттєва різниця. Поетичний талант Лесі Українки дозволив їй за науково вивіреними перекладами досягти поетичної точності, глибини. Натомість Агатангел Кримський перекладав з оригіналів. Знавець мов мусульманського регіону, письменник у своїх перекладах поставив завдання якнайточніше донести до читача і форму, і зміст творів східних народів, їхні звичаї і традиції. Свої переклади (і поетичні і прозові). Агатангел Кримський доповнює докладними поясненнями [2, с. 190-191].

Співпраця Лесі Українки з Агатангеом Кримським була корисною для обох письменників. А Кримський допомагав консультував поетесу, рекомендував літературу. Натомість Леся Українка як літературний критик допомагала Кримському - письменникові. Тісні звязки між творчими особистостями засвідчує листування А Кримського та Лесі Українки.

Творча співпраця Агатангела Кримського та Лесі Українки дала справжні шедеври, які збагатили українську, а разом і світову літературу.

Література

- 1.Кримський А. Нариси життя і творчості / Ін-т сходознавства ім. А. Кримського НАН України; Відп.ред. : Василюк О. Д. та ін. - Київ, Стилос, 2006. - 564 с.
- 2.Кримський А. Поетичні твори. Оповідання. Твори в п'яти томах. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1972, 632 с.
- 3.Ольшевський І. Агатангел Кримський: поклик Сходу : спроба трактату в особах : наук.-популяр, вид. - Луцьк: ВМА «Герен», 2012. 252 с.